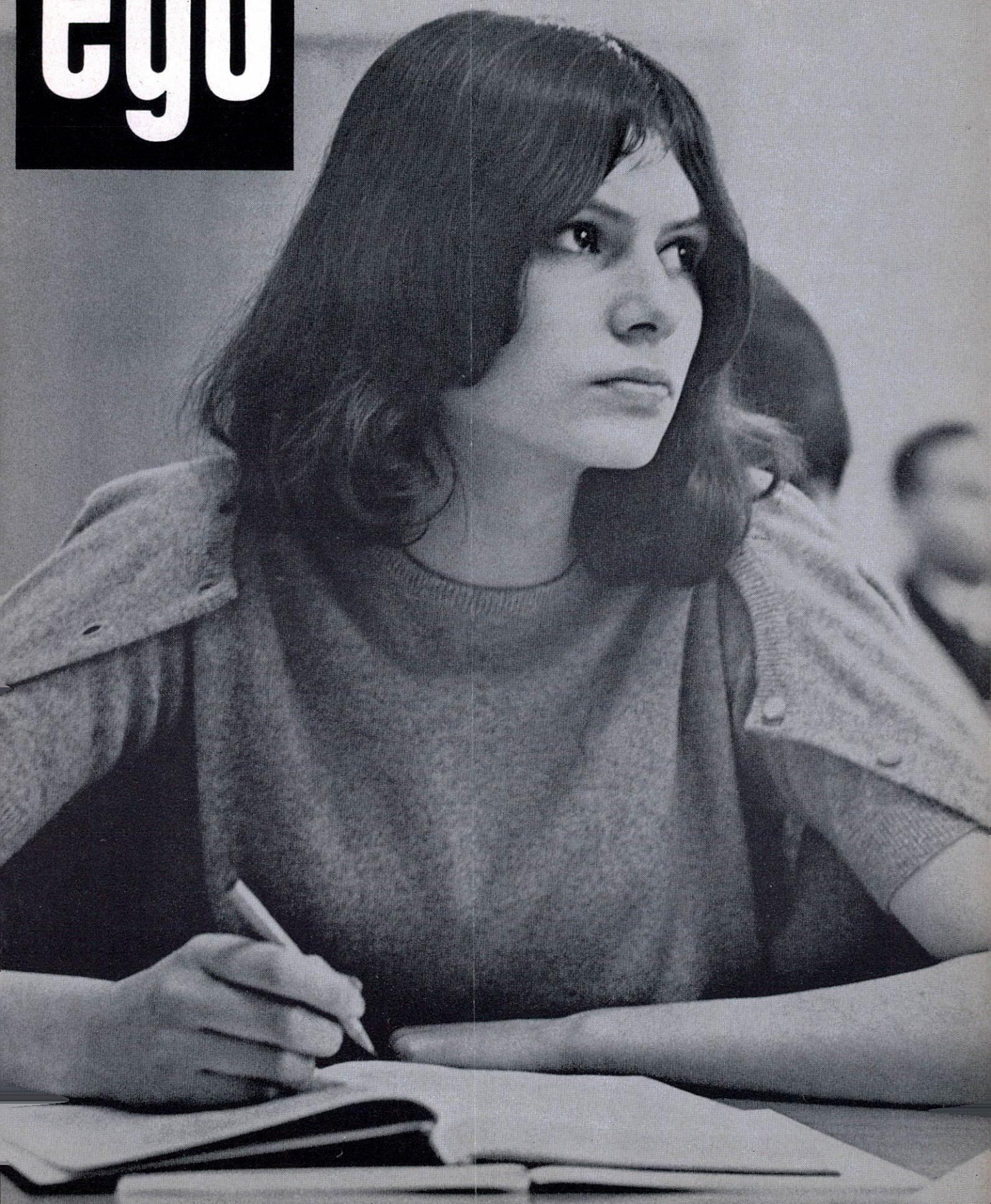

ego

DEZE MAAND

Dick Zaal: **Heere Heeresma.** Pag. 7

Peter Morée: **Willie Boy is here.** Pag. 8 en 9

Wim Jesse: **Ard Schenk.** Pag. 10 en 11

434 Cie van Heutsz

'Op 4 november 1969, 's avonds om kwart over 8, werd in het Humanistisch Militair Tehuis te Havelte een gesprek belegd, waarvan — naar men kan aannemen — de laatste echo's voorlopig niet zullen zijn verstorven. De gesprekspartners waren enerzijds een tiental soldaten van de, te Havelte gelegerde Van Heutsz-compagnie en anderzijds een vijftiental studenten van de sub-faculteit psychologie te Groningen — het een en ander onder aanvoering van de sociaal-psycholoog prof. dr. H. A. Hutte. De initiatiefnemer van deze bijeenkomst was de Vereniging van Dienstplichtige Militairen, die zich zorgen zei te maken over het 'merkwaardige gedrag' dat binnen de Van Heutsz-compagnie te constateren viel.'

Aldus de aanvang van een artikel in Vrij Nederland van 31 januari 1970. Ik heb juist deze zinsnede uit Vrij Nederland tot uitgangspunt genomen omdat volgens de betrokken militairen dit het enige krantenbericht is dat de werkelijkheid goed benadert.

In het rapport dat prof. Hutte n.a.v. de afgenomen interviews heeft opgesteld constateert hij dat zich bij de geïnterviewde militairen duidelijk het verschijnsel van 'vervreemding' manifesteert, 'het losraken van de vertrouwde gewoonten, gedragsregels en gevoelens, die men kent uit de normale gezins-, leef- en werksituaties in de samenleving'.

Kenmerken van vervreemding zijn: de beleving van zinloosheid van het eigen bestaan en de eigen persoon, ondermijning van idealisme en vertrouwen, het zich ontwikkelen van gevoelens die we aanduiden met de woorden wantrouwen, pessimisme, apathie, rancune, angstigheid, egocentriciteit en het gevoel 'er niet bij te horen'.

De militaire autoriteiten hebben onmiddellijk 'maatregelen' genomen. In de op de interviews volgende dagen zijn de betrokken militairen verhoord door de Koninklijke Marechaussee en door de Militaire Inlichtingen Dienst, de compagnie is toegesproken door een brigade-generaal en door de commandant van het 1e Legerkorps, er is een disciplinaire inspectie gehouden, er is geheimhouding opgelegd omtrent het gebeurd, de compagnie is bewerkt door een voorlichtingsteam, de compagniescommandant is van zijn functie ontheven en tenslotte is de compagnie voor een 'heropleiding' tijdelijk gedetacheerd bij het Korps Commando Troepen te Roosendaal.

Indien ik goed ben geïnformeerd zal de compagnie op 2 maart 1970 terugkeren en zijn organieke functie opnieuw gaan vervullen. En is daarmee de kous dan af?

Vrij Nederland heeft een onderzoek ingesteld naar de andere onderdelen van Van Heutsz en naar soortgelijke onderdelen bij de Koninklijke Luchtmacht en beweert op grond daarvan dat de door prof. Hutte gesignaleerde symptomen ook bij die andere onderdelen voorkomen. Ik laat die conclusie voor rekening van Vrij Nederland maar met de mogelijke juistheid ervan dient rekening te worden gehouden. Merkwaardig is dat in deze hele geschiedenis, voor zover mij bekend, de geestelijke verzorging niet voorkomt. Hier waren en zijn duidelijk mensen in nood! Is dat alle geestelijke verzorgers die met deze mensen contact hebben gehad niet opgevallen? Waarom is er niet veel eerder gewaarschuwd? Of is dat toch gebeurd? Maar waarom is er dan op die waarschuwingen niet of onvoldoende gereageerd?

De kous kan niet af zijn!

Het is redelijk en wenselijk dat een grondig en deskundig onderzoek plaats heeft naar de omstandigheden waarin deze mensen moeten werken en hoe daarin verandering kan worden gebracht.

De resultaten van dit onderzoek behoren bovendien, uiteraard zonder schending van militaire geheimen, te worden gepubliceerd.

Het Nederlandse volk heeft er recht op om te weten welke gevaren haar zonen reeds in vreedstijd bedreigen door de vervulling van de militaire dienst en wat door de verantwoordelijke autoriteiten wordt gedaan ter afwending of vermindering van die gevaren.

RED.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

Nr. 3, maart
9de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
*Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878*

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek

Wim Jesse

Peter J. Morée

Bob van Opzeeland

Bert Vuijsje

Tom Weerheijm

Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

*Leonard Freed bezocht onlangs
Israël. Ook voor EGO maakte hij
vele foto's. Binnenkort zal er een
boek verschijnen waarin zijn pro-
ductie is opgenomen.*

De jaren '70: tijd voor een bebop-revival?

JAZZ

Bij de inzet van de jaren zeventig is de jazz in een wat verwarde, weinig florissante situatie beland. De laatste periode van grote populariteit — de jazz als gemeenschappelijk referentiekader van de jongeren aller landen — was al in de loop van de jaren zestig definitief afgesloten. In die tijd konden de jazzliefhebbers-door-dik-en-dun zich nog troosten met de gedachte, dat hun muziek alleen een hinderlijke ballast van oppervlakkige, slechts door snobisme geleide, consumenten had afgestoten.

Nu de jazz zich met de experimenten van Coltrane, Ornette Coleman en Ayler onmiskenbaar als serieuze luistermuziek had ontpopt (zo liep de redenering in de jaren zestig ongeveer), viel een artistiek bloeiende toekomst te verwachten — met de jazz in de positie van een soort alternatieve eigentijdse concert-muziek. De domme massa mocht zich dan vermeien in de plotseling reçu geworden popmuziek (toch nog veelal als 'beat' betiteld), de nieuwe jazzmusici en hun trouwe aanhangers zouden samen de avant garde-jazz naar steeds grote artistieke hoogten weten op te stoten.

Hoofd in schoot

Nu de decade van 'the new thing' voorbij is, blijken de zaken zich helaas anders te hebben ontwikkeld. Door het voor zwarte kunstenaars buitengewoon ongunstige politieke klimaat in Amerika (met alle gevolgen vandiens op het subsidiefront) heeft een groot deel van de jazz-avant garde in de VS het hoofd ongeveer in de schoot gelegd.

Zonder meer dan incidentele steun van overheid of privé-fondsen, en zonder een voldoende groot publiek om op eigen kracht te kunnen draaien, zijn de Amerikaanse new thing-musici merendeels in een vrijwel uitzichtloze situatie terechtgekomen. Door het ontmoedigende gebrek aan mogelijkheden om op te treden lijkt ook de ontwikkeling van hun muziek in het slop te zijn geraakt: de weinige platen die het laatste jaar werden opgenomen, zijn over het algemeen een stuk minder interessant dan de producties van dezelfde musici uit, zeg, 1964-'65.

Tegelijk heeft de door de jazzmensen jarenlang gesmade popmuziek veel sterker op de jazz ingewerkt dan ik een jaar of twee geleden nog voor mogelijk hield. Wat stijlvolle veteranen en een laatste kern van vastberaden avant-gardisten uitgezonderd, heeft de omvangrijke middenmoot van jazzmusici met grote-publiek-aspiraties (oftewel: jazzmusici die graag willen eten) de strijd tegen de pop goeddeels opgegeven.

Nieuwelingen

De komende jaren verwacht ik dan ook een enorme toename van de pogingen tot jazz-en-pop-versmelting à la Gary Burton, Don Ellis, Charles Lloyd en (bepaalde platen van) Albert Ayler. Of jazz-getrouwe musici als Cecil Taylor en Or-

nette Coleman zich tegenover die ontwikkeling blijvend zullen kunnen handhaven, moet worden afgewacht.

En of er in de jaren zeventig nog nieuwe jazzmusici met ongehoorde muzikale uitingen naar voren zullen komen (volgens de traditionele dienstregeling van 'elke tien jaar een jazz-revolutie'), ligt helemaal in het ongewisse.

Wat doet de jazzliefhebber die in de pop te weinig muzikale bevrediging vindt, in zo'n situatie? Hij koestert het weinige goede dat aan de jazz wordt toegevoegd, en duikt verder in een voor zijn muziek gunstiger verleden. In de jaren zestig was al te zien dat oudere jazzfans met weinig oor voor 'the new thing' hun toevlucht namen tot de muziek uit de Swing-periode. De enorme stortvloed van re-issues met big band-muziek uit de jaren dertig wees erop,

dat hier een (naar jazzmaatstaven) behoorlijk publiek voor te vinden was.

Misschien is het onder de huidige omstandigheden nog de beste oplossing, als de puristische jazzliefhebbers op zoek gaan naar de genietingen die — nog grotereels onopgemerkt — voor het oprapen liggen in een andere periode van de jazz-geschiedenis: de bebop uit de jaren veertig.

Onontgonnen terrein

De muziek van Charlie Parker misschien uitgezonderd, vormen de verrichtingen van de beboppers voor veel jazzliefhebbers een nog onontgonnen terrein. Toch ligt hier — in de platen van mensen als Fats Navarro, Dexter Gordon, Wardell Gray, James Moody en Tadd Dameron — een ware schat aan boeiende muziek, die nauwelijks enige concessie aan de smaak van het grote publiek deed, en dan ook nooit werkelijk populair is geweest. (Het grote succes kwam pas toen groepen als die van Art Blakey en Cannonball Adderley in de jaren vijftig de bop vereenvoudigden en vulgariseerden.)

Eén aanzet tot een mogelijke bebop-revival heeft ook ons land inmiddels al beleefd: het grote orkest dat Dizzy Gillespie eind '68 voor een Europese tournee formeerde, en dat met onvoorstelbaar enthousiasme de arrangementen uit 1946 een nieuw leven inblies.

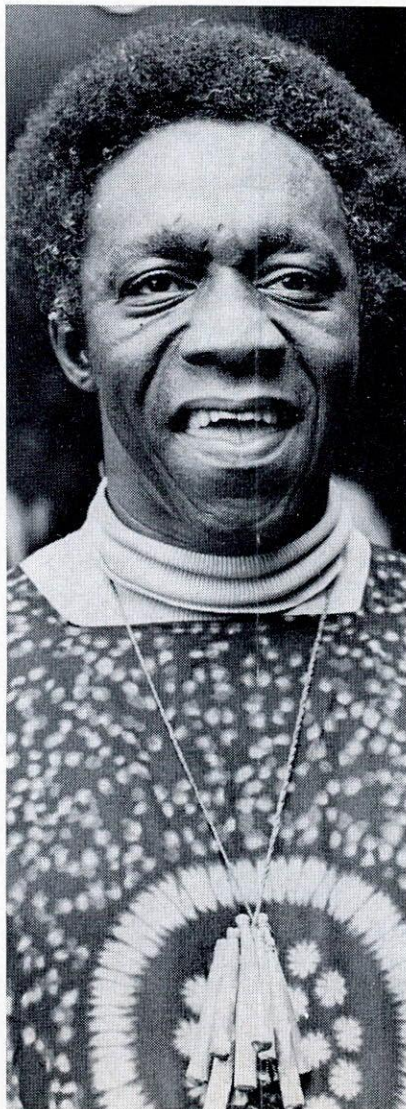
De LP die deze 'Reunion Band' in Berlijn opnam (MPS 15207) hoorde dan ook tot de plezierigste platen die vorig jaar op de markt kwamen. Wie door dit alles nieuwsgierig mocht zijn geworden naar de verrichtingen van de oorspronkelijke Gillespie-band uit de jaren veertig, kan gelukkig in vrijwel elke platenwinkel terecht. Twee door de maatschappij Inelco geïmporteerde LP's bevatten elk 16 representatieve Gillespie-opnamen uit de eerste fasen van zijn carrière.

'Dizzy Gillespie' (RCA LPM-530) geeft een fascinerend overzicht van Dizzy's ontwikkeling — vanaf het moment dat hij debuteerde als derde trompettist in de band van Teddy Hill (1937) tot aan de bloeitijd van zijn eigen bop-big band (1947). Drie curieuze Teddy Hill-nummers (elk met Dizzy-solo); drie septet-opnamen uit '46 met o.a. Don Byas en Milt Jackson (het gaat hier om niet eerder uitgebrachte, alternatieve versies van klassieke vertolkingen); en tenslotte tien big band-stukken, waaronder ook al een aantal uiterst zeldzame opnamen.

Wie wat minder historische belangstelling heeft, maar gewoon voor weinig geld zoveel mogelijk goede muziek in zijn bezit wil krijgen, kan waarschijnlijk beter de goedkope LP Bop Best Band (Vik KVP 186) aanschaffen, die de RCA-plaat overigens wat betreft vijf nummers overlapt. Hier zestien stukken (o.a. Manteca, Two Bass Hit, Cubana Be-Cubana Bop, Swedish Suite) waarin de beste bop-big band in volle glorie te horen is.

BERT VUIJSJE

Foto links: Art Blakey.

Voor de troep of voor de man?

In het juni-nummer 1969 van Twintig (orgaan van de VVDM) heeft Jan Stooft de vraag aan de orde gesteld aan welke kant de geestelijk verzorger in de strijdkrachten staat: aan de kant van de troep of aan de kant van de man? Aan de kant van de troep betekent dan: moreels-officier zijn met een hoge mate van loyaliteit t.o.v. organisatie en apparaat, aan de kant van de man houdt in: hulp aan de individuele militair om zich te ontplooiën tot een vrij en zelfstandig mens inclusief alle kritiek op organisatie en apparaat die dat onvermijdelijk meebrengt.

In het december-nummer van Aksent (maandblad van de protestante geestelijke verzorging in de strijdkrachten) gaat de legerpredikant ds. J. Snijder nader in op de gestelde vraag en geeft er zijn visie op. Beide schrijvers hebben de vrijheid genomen enkele uitspraken van mij te gebruiken om hun betoog te illustreren, zij zullen het dus wel niet zo vreemd vinden dat ik nu op mijn beurt de pen opneem om eveneens mijn zegje te doen. Ik vind daar te meer aanleiding toe omdat ik niet het gevoel heb dat mijn standpunt in de gebezigde citaten nauwkeurig en volledig is overgenomen.

De formele positie

In de eerste plaats een kleine rechtzetting. Jan Stooft merkt in zijn artikel op: 'Eén van de dingen die naar voren komt is, dat de geestelijk verzorgers ten aanzien van bepaalde onderwerpen verantwoording schuldig zijn aan de minister van Defensie.' Ds. J. Snijder antwoordt daarop in Aksent: 'Dit is een onjuiste informatie.'

Het lijkt me goed om zo precies mogelijk uit de doeken te doen hoe de vork in de steel zit. Ik belicht dan de gang van zaken bij de humanistische geestelijke verzorging omdat ik die uit eigen ervaring ken. Voor zover ik weet ligt de zaak bij de godsdienstige geestelijke verzorging precies eender.

In de eerste plaats de aanstelling van de geestelijke verzorgers. De geestelijke verzorgers worden benoemd door de minister van Defensie (de benoeming geschiedt door middel van een koninklijk besluit). Dat betekent dat de geestelijke verzorgers na hun aanstelling ambtenaren zijn in dienst van de minister van Defensie (d.w.z. in dienst van de regering). De benoeming van de hoofdgraadsman heeft plaats uit een voordracht van twee personen, op te stellen door het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. De benoeming van een raadsman heeft plaats uit een voordracht van de hoofdgraadsman die verplicht is t.a.v. deze voordracht de instemming van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond te vragen.

Deze gang van zaken houdt in dat de geestelijke verzorgers als ambtenaren

voor hun werk ambtelijk verantwoordelijk schuldig zijn aan de minister van Defensie. Het houdt ook in dat de minister van Defensie het recht en de macht heeft de benoeming van bepaalde personen tot geestelijk verzorger in de strijdkrachten tegen te houden. De afspraak is dat de minister van Defensie zich niet bemoeit met inhoud en methoden van de geestelijke verzorging; t.a.v. deze punten zijn de raadslieden dus verantwoordelijk schuldig aan het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond.

De ambtelijke verantwoordelijkheid die de geestelijke verzorgers hebben t.a.v. de minister van Defensie houdt echter wel degelijk in dat deze kan ingrijpen als hij meent dat er in de geestelijke verzorging dingen aan de orde komen die schadelijk zijn voor de strijdkrachten. Ik wil gaarne verklaren dat deze formele positie in de zes jaren die de humanistische raadslieden nu in de strijdkrachten werken, op een enkele kleine uitzondering na, niet tot moeilijkheden heeft geleid. De suggestie van ds. Snijder dat geestelijke verzorgers geen enkele verantwoordelijkheid zouden dragen t.o.v. de minister van Defensie lijkt me echter niet juist; hoewel Jan Stooft dit punt wat te generaliserend heeft geformuleerd zit hij m.i. wel dicht bij de waarheid.

Voor de troep?

Ik denk dat de gedachte dat de geestelijk verzorger een soort 'moreelofficier' zou zijn d.w.z. de man die mede heeft te zorgen dat de militairen een goed militair moreel hebben in theorie wel heeft afgedaan. Voor zover ik juist ben geïnformeerd huldigen ook de militaire autoriteiten deze gedachten niet meer.

Of dat nu ook betekent dat in de praktijk alle geestelijke verzorgers zich duidelijk distantiëren van deze opvatting waag ik te betwijfelen. In het volgende plaats ik graag enkele vraagtekens bij de uitspraken die ds. J. Snijder op dit punt in zijn artikel doet.

In een poging om het begrip loyaliteit te omschrijven, zegt hij:

'Loyaal zijn binnen het leger betekent niet achter een organisatiepatroon staan, voor mij is het niet allereerst een organisatie. Veel belangrijker is de vraag: hoe sta je tegenover het leger als machtsmiddel van de staat? Die vraag staat in onze tijd veel centraler. Om het wat zwaarder te zeggen — maar het is een zwaar punt — wat is de zin van de krijgsmacht. Waartoe dient hij? Als ik me loyaal tegenover het leger verklaar dan betekent dat dat ik op grond van christelijke bezinning op de mens, het recht, de staat, de bedreiging van het recht, de krijgsmacht noodzakelijk acht.'

Ik heb deze zinsnede uit het artikel van ds. Snijder enkele malen overgelezen en

overdacht, uiteraard in samenhang met de rest van zijn tekst, en ik kan tot geen andere conclusie komen dan dat Snijder meent dat in deze woorden de juiste instelling van de geestelijk verzorger t.a.v. de strijdkrachten wordt geschetst. Als dat niet het geval is dan heeft hij zich wel bijzonder ongelukkig uitgedrukt. Als mijn interpretatie juist is (als dat niet zo is dan geef ik ds. Snijder gaarne in Ego de ruimte om het tegen te spreken) dan voltrekt zich op dit punt de scheiding der geesten.

De geestelijk verzorger die Snijder introduceert is de man die als één der uitgangspunten in zijn geestelijke verzorging stelt dat hij — op grond van christelijke bezinning — de krijgsmacht noodzakelijk acht. Daarmede is precies het fundament gelegd dat de geestelijk verzorger nodig heeft om als moreels-officier op te treden. Natuurlijk blijft daarmee nog wel allerlei kritiek mogelijk op de manier waarop de krijgsmacht functioneert, maar het bestaan van die krijgsmacht zelf is geaccepteerd. En niet zo maar als een toevallig, persoonlijk standpunt, maar als een uitgangspunt van de geestelijke verzorging.

Kritische vragen

Daar ligt nl. precies mijn bezwaar! Als Snijder zou zeggen: dit is mijn persoonlijke standpunt maar natuurlijk kan je er als geestelijk verzorger ook anders over denken, dan zou de zaak anders liggen. Maar ik kan me niet onttrekken aan de gedachte dat hij dat het uitgangspunt vindt van de geestelijke verzorging, althans van de protestante geestelijke verzorging. Als hij dan verderop in zijn artikel beweert: 'de geestelijk verzorger mag nooit spreken vanuit de pretentie dat hij die vragen wel eens zal beantwoorden, maar hij moet wel n.i. kritische vragen stellen, die gericht zijn op deze bezinning' dan kan ik alleen maar glimlachen, het antwoord was immers enkele regels eerder maar al te duidelijk gegeven.

Mag een geestelijk verzorger er in mijn opvatting dan in het geheel geen standpunten op na houden? Maar natuurlijk wel, een geestelijk verzorger is een mens als ieder ander en houdt er dus allerlei meningen en opvattingen op na. Dat is gezond en reëel en zelfs een voorwaarde om aan de geestelijke ontmoeting met anderen te kunnen deelnemen. Maar op hetzelfde moment dat die opvatting wordt verklaard meer te zijn dan een persoonlijke opvatting, en wordt beschouwd als een noodzakelijk uitgangspunt voor een bepaalde soort van geestelijke verzorging ontstaat het gevaar dat we bepaalde opvattingen gaan dekken met onze gezag. Met alle voorzichtigheid en alle soepelheid waarmee we dan te werk gaan, worden we, ondanks het feit dat we dat misschien niet willen, toch 'moreels-officiëren'.

Krijgsmacht noodzakelijk?

Is het dan niet zo dat uit christelijk en humanistisch gezichtspunt de krijgsmacht noodzakelijk is? Ik meen dat daar onverbloemd en duidelijk 'neen' op geantwoord moet worden. Het is onzin om te beweren dat men vanuit christelijke of humanistische beginselen een betoog kan houden waardoor onweersprekelijk de noodzaak van het bestaan van een krijgsmacht blijkt. Natuurlijk zijn er wel christenen en humanisten die dat doen maar die voeren ten onrechte de pretentie dat zij de enige en ware beheerders van het echte christendom en het echte humanisme zijn.

Wat de praktijk te zien geeft is dat een aantal christenen en humanisten het bestaan van een krijgsmacht noodzakelijk achten en dat anderen dat bestrijden. Beide partijen gebruiken daarbij voor een deel godsdienstig en levensbeschouwelijke argumenten maar voor een deel ook argumenten die met godsdienst en levensbeschouwing weinig of niets te maken hebben.

Het ontgaat me dan ook volledig waarom een geestelijke verzorging verricht namens de kerken of het Humanistisch Verbond zou moeten verklaren dat het bestaan van de krijgsmacht noodzakelijk is. Natuurlijk mag iedere geestelijke verzorger er zijn persoonlijke mening op nahouden, maar laat hij daarbij dan goed weten dat zijn opvatting niet meer waard is dan die van een collega die er anders over denkt. Maar kan men wel geestelijke verzorging geven binnen de strijdkrachten als men van de noodzaak van het bestaan van die krijgsmacht niet overtuigd is? Dat hangt er natuurlijk van af wat men onder geestelijke verzorging verstaat. Als men daar toch op de een of andere wijze onder verstaat steun geven aan de gedachte dat de krijgsmacht noodzakelijk is, ja, dan zal men zelf dat standpunt ook wel moeten innemen. Maar is dat de taak van de geestelijke verzorging?

Ik meen nadrukkelijk van niet. Natuurlijk heeft een geestelijke verzorger verschillende taken maar één van zijn taken is het de mensen, die met hem in contact willen treden, behulpzaam te zijn bij het bepalen van eigen standpunten. Dat moet geschieden in vrijheid en zelfstandigheid. Dat betekent dat het er niet om gaat de militairen bepaalde opvattingen bij te brengen maar om hen in de gelegenheid te stellen door eigen overdenking zelf tot opvattingen te komen. Dat houdt in: belangstelling stimuleren, werkelijke informatie verstrekken, confrontatie met bestaande opvattingen, kritische doordenking. Natuurlijk mag in de confrontatie met bestaande opvattingen ook de mening van de geestelijk verzorger zelf aan bod komen, vaak zal daar zelfs naar gevraagd worden, maar als die opvatting een apart en bijzonder accent krijgt, en dat gebeurt als men

Geestelijk verzorger geen vrede-rechter

deze opvatting van te voren tot uitgangspunt van de geestelijke verzorging heeft gemaakt, dan staat men de vrije en zelfstandige meningsvorming van de deelnemers in de weg.

Geen verplichting

Is zulke geestelijke verzorging dan, zoals ds. Snijder het noemt 'vrijblijvend'? Ja en neen. Vrijblijvend zeker t.a.v. de standpunten van de geestelijk verzorger. De deelnemers zullen niet de minste verplichting moeten gevoelen om juist zijn denkbeelden tot rechtsnoer te kiezen. Of de geestelijk verzorger christen is of humanist, of hij de krijgsmacht noodzakelijk vindt of niet, daar hebben de deelnemers geen boodschap aan. Maar niet vrijblijvend natuurlijk t.a.v. hun eigen opvattingen die in rijp beraad ontstaan. Als zij uiteindelijk tot eigen opvattingen, meningen en overtuigingen komen dan zullen ze die zeker niet als vrijblijvend voor henzelf beschouwen.

Alle opvattingen in de wereld zijn voor mij vrijblijvend tot op het moment dat ik ze, na rijp beraad, erken als mijn eigen opvattingen. Op dat moment heb ik, vrijwillig, afstand gedaan van de vrijblijvendheid. Mijn onoverkomelijk bezwaar geldt juist die mensen die een gezicht zetten, en hoe vaak doen geestelijke verzorgers dat niet, of hun keuze ook mijn vrijblijvendheid zou opheffen. Het bovenstaande geldt ook t.a.v. de vraag of de krijgsmacht noodzakelijk is of niet. Natuurlijk zal men als geestelijk verzorger in de strijdkrachten die vraag niet kunnen of willen ontlopen. Als de vraag aan de orde komt is het niet de taak van de geestelijk verzorger om eens haarfijn uit de doeken te doen hoe hij erover denkt. Hij zal, als aangegeven in

het bovenstaande, belangstelling moeten wekken voor de vraag, zakelijke informatie moeten verstrekken, confrontatie mogelijk moeten maken met bestaande standpunten (zowel standpunten pro als contra), moeten opwekken tot kritische doordenking, enz.

Daarbij mag hij best zijn eigen standpunt in het geding brengen, en soms is dat zelfs noodzakelijk, als hij het maar niet zo'n accent geeft dat hij daardoor het grondig overdenken van andere standpunten blokkeert. Er zijn mensen die beweren dat zo'n geestelijke verzorging, waarbij je niet in de allereerste plaats je eigen mening centraal stelt, onmogelijk is. Misschien dat ik een andere keer nog eens op deze tegenwerping inga, voorlopig mag ik ervan zeggen dat ze me gemaakt lijkt door mensen die het weinig verstaan hun eigen opvattingen ook wat te relativiseren.

Voor de man?

Het bovenstaande moet voldoende zijn om duidelijk te maken dat naar mijn inzicht de geestelijk verzorgers er wel zijn voor de man en niet voor de troep (deze uitdrukking dan te hanteren zoals in de eerste regels van dit artikel is aangeduid). In deze terminologie verpakt kan de uitspraak overigens tot allerlei misverstand aanleiding geven. De troep bestaat ten slotte uit mannen en wie kiest voor de mannen kiest daarmee nog niet tegen de troep. Maar goed, het mogelijk misverstand neem ik vandaag dan maar op de koop toe.

Eén opmerking dient echter wel met nadruk te worden gemaakt: Ik ben er als geestelijk verzorger wel voor de man, maar dat betekent helemaal niet dat ik altijd achter de man sta. Ik ben beschikbaar voor de man om hem, als hij dat wenst, behulpzaam te zijn in persoonlijke en meer algemene problemen. En hij kan er daarbij van verzekerd zijn dat ik me onafhankelijk van organisatie en apparaat zal opstellen. Maar ik sta natuurlijk niet bij voorbaat achter alle uitspraken en handelingen die van de man afkomstig zijn. Iedereen zal goed moeten weten dat hij, in mijn ogen, zelf verantwoordelijk blijft voor uitspraken en daden. Ik vind ook helemaal niet dat de man altijd gelijk heeft en de organisatie en het apparaat ongelijk.

Een geestelijk verzorger is zeker niet een soort vrederechter tussen man en apparaat, maar als er om zijn mening gevraagd wordt zal hij een zo eerlijk mogelijk antwoord moeten geven. Of het apparaat of de man dat antwoord dan aangenaam vinden is een zaak van bijkomend belang. Maar de geestelijk verzorger is er voor de man, ook als hij het niet met hem eens is. De man moet er altijd op kunnen rekenen dat hij samen met zijn geestelijk verzorger, onbevengingen, kan zoeken naar een voor hem juiste oplossing.

H. LIPS

Weekend

Stilte.

Stilte op het kazerneterrein. Stilte op de slaapzaal. Het is avond maar nog niet donker. Buiten zingt een vogel. Een nachtegaal. Op een kazerneterrein is elke zingende vogel een nachtegaal. Door het gezang hoor je de stilte zo goed.

We zitten met z'n tweeën aan een tafel en lezen. De jongens zijn de stad in. 'De oude herberg'. 'Minerva'. Soldaten half geld. Soms gaan we ook mee. Meestal niet. Er zijn veel mooie boeken. En er is nog veel om over te praten.

'Sigaret?'

Hij knikt en pakt lucifers. Even later versiert een dunne sliert rook de kamerlucht. Het is maandagavond.

'Hoe was het gister?' vraag ik.

Peter schudt even het hoofd en tikt de eerste as van zijn sigaret.

'Druk, hartstikke druk. Ook wel gezellig. Half drie pas in bed. Ze was er heel blij mee. Ze vonden allemaal dat het goed stond. Het stond ook goed.'

Hij volgde de rook van zijn sigaret. Marleen was gister jarig. Marleen, lange lichtrode haren, groene ogen onder mooie lange wimpers. Op de foto lijkt ze mooi. Ik weet veel van haar. Meer dan ze denkt. Peter praat vaak over haar anders dan ze denkt. Twee jaar gaan ze nu met elkaar. De eerste maanden ging alles goed.

Aan elkaar denken, met elkaar vrijen, naar elkaar schrijven. Maar het veranderde. Peter merkte het. De zevende hemel was verleden tijd. Na lang aar-

zelen begon hij er over te praten. Marleen kon het niet geloven. Tranen, tranen na ieder gesprek. En tranen maakten Peter week. 'Ik denk dat ik me vergis,' zei hij dan maar. En ze waren blij. En ze vierden feest. En alles was weer goed. Verleden jaar kreeg hij zijn oproep. Hij vond het niet erg. Avontuurlijk. Nieuwe mogelijkheden. Sla er munt uit!

Met Marleen was het anders. De hele week zonder Peter. Dat zou niet kunnen. Peter zei dat ze er wel aan zou wennen. De laatste weken voor zijn opkomstdatum waren een hel geweest. Elke avond worstelde hij door een dal van tranen, maar het was onafwendbaar. In dienst voelde hij zich beter dan thuis. Hij schreef zijn wekelijks verplichte brief, las de dagelijkse dikke brieven van Marleen ('Peter, kom je vrijdag vroeg?') en bereidde zich eenzaam voor op het weekend.

Gister was ze jarig. Hij kocht een jurk voor haar. Twintig jaar. Een mooie leeftijd.

Buiten werd het schemerig. De nachtegaal bevestigde zijn reputatie.

'Praat je nog wel eens met haar?', vroeg ik.

Peter stond op. 'Ach ja, hetzelfde liedje. Huilen he. Ik begin tegen de vrijdag op te zien.'

'Hoe lang moet je nou nog precies?'

'Ik weet het niet. Marleen weet het precies.'

Hij zuchtte en liep naar zijn kast. Hij gooide zijn peuk op de grond en trapte hem uit.

'Ik ga naar bed. Ik heb slaap. Half drie was het vannacht.'

'Ja,' zei ik. Wat moest je anders zeggen. Avond na avond hadden we er over gepraat. Op de slaapzaal aan het tafeltje.

Hij kleedde zich uit en schoof onder de dekens.

'Maf ze.'

'Maf ze.'

Het werd weer stil. Ik kreeg kippevel. Om de lamp cirkelde wat rook. Ik dacht aan Marleen. Ze spaart voor haar uitzet. Ik keek naar Peter. Hij dacht aan Marleen. Lange, lichtrode haren, groene ogen onder mooie, zwarte wimpers. Ik weet veel van haar. Meer dan ze denkt. Peter praat veel over haar. Anders dan ze denkt.

Vrijdag gaan we weer naar huis.

Allemaal.

Popelend staan we in de startblokken. Allemaal?

De commandant wenst ons een prettig weekend. 'En een beetje rustig aan, vrouwen zijn geen militairen!' voegt hij eraan toe. We lachen. Allemaal. Dan mogen we gaan. We zijn blij.

Want thuis zijn is toch immers fijn?

ROB VAN VUURE

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 - Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.

Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.

Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.

Wie iets voelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vult het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

(Voor de Marine geldt een aparte regeling.)

Ondergetekende

..... (naam, voorletters, rang)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te

..... (landmacht/luchtmacht)

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Verbond in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

..... Handtekening:

Notities rond een H.H.'tje

Wie naast zijn dagelijkse krant ook nog een weekblad en een literair tijdschrift leest, kan het nauwelijks nog ontkennen: Het werk van Heere Heeresma moet wel een 'must' zijn. Van zijn *Geef die mok eens door, Jet!* (derde druk) zijn nog slechts 150 exemplaren over. Te weinig om aan te bieden, te veel om U niet even in de gelegenheid te stellen alsnog dit geweldige boek in handen te krijgen.

Met *Ten einde in Dublin* (een boek uit de spy special-reeks die Heere met zijn broer Faber startte en hij sedert de dood van zijn broer alleen voortzet) is het al niet veel beter gesteld. Eenmaal een exemplaar gekocht, wordt de T.V. vergeten, 'eenzaamheid, frustraties en de meeste fobieën', spelen evenmin nog een rol in 's lezers leven. Wat niet te verwonderen is wanneer men weet dat spy speciaal is: 'seks, [suspense, sodomie, sport & spel, strenge straffen en zigeurkapellen'. Met recht eindigt de advertentie-tekst voor dit boek dan ook met: 'het absolute einde zero zero punt punt.'

De omnibus *Werk van Heere Heeresma* bevat 'drie boeken in één voor nog niet de prijs van twee'. Behalve alsjeblieft met uitroepetekens, behoeft dit

nog niets te zeggen. Voorzichtigheid is daarbij echter wel geboden. In de omnibus zijn nl. opgenomen:

(...) de zo langzamerhand wereldberoemde roman *Een dagje naar het strand* (verfilmd onder de supervisie van Roman Polanski), het diepschokkende relaas *DE VIS* uitgekregen als 'het beste wat in deze eeuw geschreven is' en *BEVIND VAN ZAKEN*, 7 verhalen. En wat voor verhalen! Ze zullen je ademloos stemmen! (...).

Rende U ondanks dit alles nooit naar de boekhandel om zich een H.H.'tje aan te schaffen, *Hip hip voor de antikrist*, het meest recente boek van genoemde auteur zou Uw kans kunnen zijn. Te meer omdat dit boek, eerder gedeeltelijk verschenen in *Vandaag 13*, indertijd door de lezer bekroond werd met de *publieksprijs* voor 'zwarte humor, science fiction, magie, grand guignol en sick joke ... de zwarte roos!' Niet bekroonde auteurs waren o.a.: H. Raes, J. W. Holsbergen en J. Cremer...

Vooraf deze laatste lijkt mijn opmerking — *Hip hip hip voor de antikrist* zou uw kans kunnen zijn — nauwelijks te rechtvaardigen. Vandaar mijn twee reacties, voorafgegaan door een paar opmerkingen over ontstaan en gegevens van het

boek, waarbij Heere Heeresma vnl. aan het woord is. Iets dat niet zo zeker kan en mag worden gesteld van de eerder gebruikte citaten, maar zich al kommunicerend vrij gemakkelijk zal laten oplossen door te schrijven of te bellen naar: Heere Heeresma, Steenvoordelaan 145, Rijswijk Z-H. Telefoon: 070-998018 (genoteerd 09-02-'70, D.Z.).

Terecht, aldus Heeresma, is enig wantrouwen geboden wanneer de lezer in een boek een voor- of nawoord, een pro- of epiloog aantreft. Wie maar een beetje schrijver is schrijft immers in het boek-zelf wel wat hij te zeggen heeft. Wanneer hij het nodig vindt buiten die tekst om nog mededelingen te doen, dan heeft hij of geen vertrouwen in zijn eigen schrijftuur of niet in de lezer — wat ook erg is. Maar een enkele keer moet te vergeven zijn. Als er maar geen gewoonte van gemaakt wordt. Hier dan ook wat notities over het boek dat volgt. Aanleiding tot het schrijven ervan was een serie pornografische foto's op prentbriefkaartformaat. Als saillant detail mag hieraan toegevoegd worden dat deze foto's doordat zij situaties met kinderen verbeelden zelfs in Denemarken Vrijgemaakt tot een verboden genre behoorden (...). Het kon dan ook niet anders of ik was in de kortst mogelijke tijd bezig de zaak te lokaliseren (...). Het was niet de tijd, maar het licht dat het hem deed. Het viel van grote hoogte neer, was wit, verbruikt, stoffig en heet. Licht waarvan je hoopt er niet in te hoeven sterven. Het was het licht zoals het in Spanje de huizen binnenvalt (of in Zuid-Amerika, waar ik weliswaar nog niet geweest ben, maar waarvan ik weet dat de Spanjaarden er een onuitwisbaar stempel op achtergelaten hebben).

Hierna vertelt Heeresma in zijn voorwoord in welke vertrekken het gebeuren zich afspeelt om vervolgens de kreet te slaken:

'En ineens wist ik het! De kinderen, twee meisjes en een jongen, moesten ter dood zijn gebracht nadat over hun onschuld de hete adem der ouden — een kol van een wijf van rond vijftienveertig en een besnorde, bijzonder onaantrekkelijk geproportioneerde heer — was gegaan, die in hun zielen een eeuwigdurend, in ieder geval levenslang merkteken had gebrand.'

Een onverantwoordelijk gebeuren, dat zelfs Heeresma de slaap beneemt. Het betekent bovendien bijna het einde van zijn voorwoord. Bijna, omdat hij zich nog net een joods man herinnert die anderhalve eeuw geleden op volstrekt oorspronkelijke wijze de komst van de Messiaach probeerde te versnellen door de totale ontucht te prediken.

En ik merkte in eerste instantie op: Wanneer Heeresma zijn boek de opdracht meegeeft 'Eindelijk weer eens 'n

(Vervolg op pagina 11)

Tell them Willie Boy is here

Het is al vaker geschreven en geuit: 'het recht van de sterkste zegeviert'. Of die zege een Pyrrus-overwinning is, doet niet ter zake, wel het recht dat automatisch wordt toegeschreven aan de sterkste (of die nu vertegenwoordigd wordt door een groepering of door de eenling in een samenleving). In Amerika (om maar een land te noemen, want eigenlijk is het op elk land van toepassing) geldt het recht van de sterkste als een levensbehoefte, met dien verstande dat het volledige geïntegreerd is in de houding van elke Amerikaan. Gelukkig komen hoe langer hoe meer mensen in opstand tegen dit denkpatroon en zij proberen (niet altijd met even goede resultaten) dit begrip om te buigen naar een menselijker standpunt. Want dat het begrip 'het recht van de sterkste' onderdrukking zowel lichamelijk als geestelijk inhoudt, hoeft geen betoog.

In de film en wel voornamelijk de Western, komt dit begrip 'het recht van de sterkste' wel het duidelijkst naar voren. Het is een symbolisch gegeven dat gemakkelijk valt te verwerken in welk verhaal dan ook en bij iedereen overkomt en als zodanig wordt ervaren.

Afschuw in filmstad

Abraham Polonsky (New York, 15 december 1910) heeft met een verbluffend gemak in zijn tweede film (zijn eerste

Force of evil regisseerde hij al in 1948!) het begrip 'recht van de sterkste' gerealiseerd in Tell them Willie Boy is here, uitgebracht door Universal. Want Polonsky heeft voldoende met dit begrip kennis gemaakt in zijn privéleven om zijn afschuw uit te drukken in klare filmtaal. Want in 1951, toen hij in Frankrijk verbleef om daar zijn volgende film Mario und der Zauberer (naar een novelle van Thomas Mann) voor te bereiden, kreeg hij het verzoek van het

FILM

Comité voor onamerikaanse activiteiten ogenblikkelijk naar Amerika terug te keren om zich te verantwoorden voor zijn linkse (dus communistische, volgens senator McCarthy) sympathieën en overtuiging. Polonsky verscheen wel voor die commissie, maar weigerde categorisch hun aantijgingen te beantwoorden, haalde zich op deze manier het ongenoegen van de commissie op de hals en werd op de zwarte lijst geplaatst. De daarmee samenhangende paspoortcontrole maakte het hem verder onmogelijk zijn werk in Europa af te maken. In de jaren die toen volgden kwam de naam Polonsky niet

meer voor, wel doken er telkens briljante scenario's op die van zijn hand bleken, maar onder pseudoniem uitgebracht. Pas in 1966 durfde men het in Hollywood weer aan om Polonsky weer voluit te noemen: het scenario voor de Don Siegel-film Madigan is van zijn hand.

Polonsky was intussen gecontracteerd door Universal en daar leerde hij producent Philip Waxman kennen die hem vroeg het scenario te schrijven naar het boek Willie Boy a desert manhunt. Polonsky raakte zo onder de indruk van dit gegeven dat hij verzocht om naast het scenario ook de film te mogen registreren. Dat werd toegestaan, want inmiddels was zijn eersteling Force of evil herontdekt en gewaardeerd.

Polonsky kreeg voor Willie Boy een budget van zo'n 4½ miljoen dollar en alle vrijheid van handelen. Het enige punt was alleen dat een speler van naam, een ster, moest meedoen; en dat hij voor de vrouwelijke hoofdrollen moest kiezen uit een lijst namen, voorgeschoteld door Universal.

Tell them Willie Boy is here — zie de aanhef — is een film over het recht van de sterkste. De eenling, die zich verzet en die dit recht niet erkent, ja zelfs minacht, krijgt onherroepelijk zijn trekken thuis, met andere woorden zo'n man (Willie Boy) past niet in de samenleving

Willie Boy de blanke landeigenaar heeft doodgeschoten. Hij vertrekt — alleen — om Willie Boy op te sporen. De jacht op Willie is nu serieus geworden; de laatste doet een vertwijfelde poging om paarden te stelen. Alles zit hem echter tegen, zelfs Lola twijfelt aan hem. De volgende dag vindt Coop het lijk van Lola, gekleed in een witte bruidsjapon. Nu Lola dood is, verzoekt Liz aan Coop om het zoeken te staken. Maar Coop zet door, om zichzelf te bewijzen dat hij iets meer kan dan dronken mannen opbrengen en ook om Liz te laten zien dat hij van haar orders niet gediend is. Ten slotte vindt hij Willie, verscholen tussen de rotsen. Door een verdachte beweging met zijn geweer dwingt de onder schot gehouden Willie Coop om de trekker over te halen. Het geweer blijkt niet geladen. Hulp-Sheriff Coop geeft dan aan Indianen uit het reservaat toestemming om Willie ritueel te verbranden.

Polonsky heeft naderhand verklaard dat aan deze film geen symbolische waarde moet worden toegekend. Doch de laatste scene, het verbranden van Willie Boy en de metershoge vlammen verbeelden toch wel degelijk de vernietiging van alle waarden en souvenirs die de blanke beschaving ('het recht van de sterkste') zo verwrongen hebben gemaakt.

PETER MORÉ

Hulp-sheriff Coop (Robert Redford) en de vrouwelijke arts Liz (Susan Clark).

Links: Willie Boy en Lola (Robert Blake-Katharine Ross) verschuilen zich voor hun achtervolgers.

Rechts: Willie Boy (Robert Blake) in het plaatselijke café: 'Ook de Indiaan kan superieur zijn'.

en moet geliquideerd worden. Willie Boy is een rebelse Indiaan die tijdens het jaarlijkse feest in het reservaat van de Morongo Indianen zijn vroegere geliefde Lola (Katharine Ross) komt opzoeken. Hij maakt een afspraak met haar in de tuin van een blanke(!), maar voordat het zover is krijgt hij ruzie in het plaatselijke café. De hulp-sheriff Coop (Robert Redford) wordt gehaald, maar het wordt hem al gauw duidelijk dat Willie Boy niet iemand is die zich zo maar laat vangen. De laatste is dan al op weg naar zijn nachtelijk rendez-vous met Lola. Tijdens hun liefdesspel worden zij verrast door de vader van Lola, een schimmige schermutseling volgt, de vader wordt gedood door een kogel uit zijn eigen geweer. Willie Boy vlucht daarop met Lola de woestijn in, Hulp-sheriff Coop daartoe aangemoedigd door een blanke landeigenaar zet met een stelletje Indianen uit het reservaat de achtervolging in.

Coop staakt na 24 uur de achtervolging, omdat hij aanwezig moet zijn bij de aankomst van president Taft in Riverside. Maar daar bereikt hem het bericht dat

De doorbraak van Ard Schenk

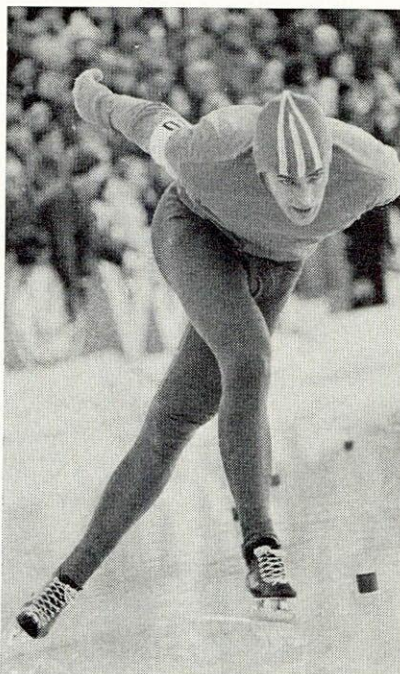
SPORT

Voor het eerst heb ik gehuild. Voor het eerst heb ik me tijdens de ceremonie niet kunnen inhouden. Misschien vind je het kinderachtig, misschien ook niet. Dit is werkelijk een belevenis. Nu pas besef ik wat er door Kees heenging, toen hij voor de eerste keer wereldkampioen werd. Dit is werkelijk met geen pen te beschrijven; dit is met geen woorden na te vertellen. Ik heb er van gedroomd om hier in Oslo, waar ik in 1965 voor het eerst in mijn carrière als derde op de WK eindigde, wereldkampioen te worden. Maar dromen zijn bedrog, zeggen ze. Daarom geloofde ik er niet in. Altijd heeft Bislet op mij een geweldige indruk gemaakt. Hier wereldkampioen worden, te midden van die duizenden Nederlanders en onder ogen van al die Noren, die het me even graag gunnen als een van hun eigen ridders, ja dat is werkelijk iets ongekennds. Deze titel, waar ik al vijf jaar heimelijk op heb gewacht, brengt een droom in vervulling. Toen het Wilhelmus klonk en al die mensen meezongen stond ik te bibberen. Voor mij — en wat ik ooit nog mag bereiken — is dit het ogenblik in mijn carrière geweest. En geloof me daar is geen woord valse romantiek bij.

Ja wat moet ik je nog allemaal vertellen. Nu, na al die huldigingen, na al dat gepraat voor radio en tv en tegen persmensen uit verschillende landen, weet ik het niet zo goed meer. Ik ben leeg, helemaal leeg. Men vergeet zo vaak, dat je in deze individuele sport aan grote spanningen onderhevig bent. Werkelijk, ik heb me jaren moeten kneden om mentaal sterker te worden.

Nem nou eens die tien kilometer van vandaag. Een paar jaar geleden was ik — bij het horen van de loting — al stuk geweest. Dan had ik van zenuwen geen meter kunnen schaatsen. Nu lukte het me wel. Misschien omdat ik ouder ben, wie weet ben ik wel veranderd. En dat laatste kan ik toch niet helemaal ontkennen.

Ik ben rustiger geworden. Ik neem meer afstand. Meer ontspannen ben ik. Ik heb dat bezetene niet meer. Ik geloof dat die instelling de beste is voor een individuele sportman. Je moet soms afstand nemen. Dat heb ik in dit jaar gedaan. Ik ben mijn eigen gang gegaan. In overleg met Leen Pfrommer en conditietrainer Holleboom heb ik een meer specifieke training gevolgd. Zoals de Noor Tenman dat heeft gedaan met zijn pupil Fornaess. Voor mij is dit een succesvolle formule geweest. Nee voor Fornaess blijkbaar niet. Wat zou er toch met hem aan de hand zijn geweest. Ik heb gehoord dat hij last van zijn keel had. Helemaal geloven doe ik dat niet. Fornaess en Claeson zijn me wel tegengevallen. Vooral Claeson — vorig jaar leek hij toch zo geweldig — viel erg terug. Hij vocht niet. Ik vond hem zo slap. Misschien hebben die twee een terugslag gekregen na dat geschrijf in de kranten.

De Nederlandse schaatséquipe regeerde op alle banen. Vanaf november tot en met februari stonden de Oranjerijders aan de top. En Ard Schenk, de lange zoon van vroegere schaatscoach Klaas, zette in het voorbije seizoen de kroon op, waarop hij reeds jaren heeft moeten wachten. Met zijn Europese- en wereldtitel schaarde hij zich onder de allergrootsten. In Oslo tekende Wim Jesse zijn verhaal op. Het verhaal van een dolgelukkige winnaar.

Je kon hier geen blad lezen of ze hadden het over Fornaess en Claeson. Dat werkt toch op je in. Ik zelf ben ook altijd nieuwsgierig wat ze over me schreven. En hoewel het niet altijd deskundig is, ga je er toch over lopen prakkizeren. Waarschijnlijk zijn die twee daar niet tegen bestand geweest. Of — en laat ik het dichter bij huis zoeken — of zou hun voorbereiding niet goed zijn geweest? Nu ik het daarover heb wil ik toch wel even iets kwijt. Ik vind dat we in Leen Pfrommer en de gehele staf een prachtig stel bij elkaar hebben. De stemming die er bij ons heerst is ongekend. Ik kan me niet herinneren dat ik zo'n plezierig ontspannen jaar in de kernploeg heb meegemaakt. Ik dacht toch wel, dat dit voornamelijk aan Pfrommer te danken is. Hij benadert ons goed, geeft ons veel vrijheden, maar weet precies wat er om-

gaat. Hij behandelt je als een volwassene. Hij heeft niet dat belerende; dat bemoederende. Gewoon doen. Dat is zijn parool. Dat mag toch wel eens gezegd worden, vind je niet.

Op de baan roepen ze 'Pfrommer, Pfrommer' en in de kranten lezen miljoenen mensen die aan de buis hebben gezeten wat Pfrommer over ons denkt; maar niemand leest ooit iets over wat wij van Pfrommer vinden. Bij dezen dan. Ik ont-kom er niet aan.

Toch nog maar iets over de wedstrijden. Die 500 meter is voor mij wel een prachtige start geweest van dit kampioenschap. Nee, bang was ik niet voor Erhard Keller. Zal ik het dan maar chronologisch afwerken?

De vijf kilometer. Met die loting had ik het weer niet gek getroffen. Het weer was nog redelijk en als houvast had ik de tijden van Jan, Thomassen en Fornaess. Dat rijdt toch wel plezierig hoor. Leen had me geadviseerd op een schema van 7.32 te vertrekken. Dat lag dus iets onder de gemaakte tijd van Thomassen.

Het voordeel echter was, dat als je goed gaat, de vingers van de coach altijd naar beneden steken. Dat geeft je zogezegd moraal. Wel die taktiek lukte prachtig. Met die 7.30 en nog iets was ik in de wolken. 's Avonds in het hotel was ik erg rustig. Tijdens het diner werden grapjes gemaakt. De Noren die een tafel naast ons zaten maakten toen al een verslagen indruk. Ze zater er niet kwiek bij.

Toch was die houding niet oprecht. Dat voelde ik. Daarom was ik zo gespannen bij de start van de 1500 meter. Weer in het eerste paar dacht ik. Zie je, ging het door mijn hoofd, nu gaat het mis. Nou kunnen die anderen zich lekker aan mijn tijd optrekken. En Magne? Een klein beetje bang was ik wel. Zijn tijden op de 1500 meter liegen er niet om. Maar het ijs gleed moorddadig. Olie-ijis.

Hard en blijkbaar speciaal voor mij gemaakt. Ik voelde dat de laatste buitenbocht me genoeg speling gaf om Magne achter me te houden. Dan krijg je een bevrijdend gevoel over je — ja nog tijdens de race — dat hij op de tien kilometer nog harder moet beulen om je in te halen.

De tien kilometer. Erg moeilijk. Tegen het einde vooral. Toch was ik na afloop niet zo ongerust als in Innsbruck. De verschillen waren nu groter. Maar nee, ik kon het niet aanzien. Ik moest alleen zijn. Alleen in de kleedkamer.

Ik ben nu echt aan het eind van mijn latijn. Ik weet het niet meer. Vanavond maar eens fijn op stap. Lekker ontspannen. En dan Amerika waar de sprintkampioenschappen worden gehouden. Kun je je voorstellen dat ik daar met mijn gedachten nog niet ben? En mijn studie? Die gaat nu voor. Hoe? Geen idee! Daar komt vanzelf een oplossing voor, hoop ik.

(Vervolg van pagina 7)

boek dat aan niemand is opgedragen!', zou het nog leuker geweest zijn wanneer hij zijn voorwoord 'Invul oefeningen (Movies, movies)' had ondertiteld met: Een poging mezelf ook iets duidelijker te maken. Om daarna, na lezing van zijn boek, voorlopig te konkluderen: *Hip hip hip voor de antikrist* is de inzet tot een kort verhaal, een novelle, een roman, een hoorspel, een toneelstuk en een film-scenario. Of wel, het laatste boek van de schrijver Heere Heeresma is een misser in kapitalen.

Waarmee weinig of niets gezegd was, zodat ik opnieuw begon te lezen en tot de slotsom kwam: *Hip hip hip voor de antikrist* is groots in zijn verveling, sarkasme, troosteloosheid, wreedheid, ironie, zijn liefde. Wat en hoe de figuren doen of handelen, wie waarom en wanneer zij zijn, staat en valt met de 'hoek' van waaruit de lezer waarneemt. Licht (val) — duisternis, geweldig — niets. Dit alles met recht ingeleid met een citaat uit C. W. Rietdijks:

Een filosofie voor het cybernetisch-biotechnische tijdperk, 91 stellingen. Het citaat luidt: 'Onze schrijvers hebben niets meer te zeggen. Ze zetten stukjes in het Hollands Maandblad en ze verschijnen in Dubbele Reuzen Pockets, waarvan de letters steeds groter en de bladzijden steeds witter worden. Die worden besproken in de NRC en staan in de boekenkast van mensen die wintersporten en in de Bijenkorf kopen. Ze schrijven niet over iets. Ze schrijven goed. Ze zijn in. Laten we niet meer over hen spreken.'

Hip hip hip voor de antikrist is een dun boekje, een aantal pagina's bevat weinig tekst. En Heere Heeresma? Het antwoord volgt, maar eerst nog enkele woorden van de schrijver zelf over zijn boek uitgesproken voor de radio:

'Hip hip hip voor de antikrist is allesbehalve een geijkt boek en de in het boek verschaft informatie dient niet als zodanig, maar moet gezien worden als evenzovele kapstokken waaraan de beschrijving van een in wezen dekadent en pervers milieu is opgehangen. Geen verhaal maar, los van enige traditie, de neerslag van een sfeer. Zoals in de Popmuziek bijvoorbeeld Let Zeppelins doen'.

Wanneer ik na dit alles nog bedenken dat in een begeleidend schrijven van zijn uitgever vermeld wordt dat Heere Heeresma verwoordt wat de establishment afwijst en veel fan-mail krijgt, dan kan het antwoord op de hiervoor gestelde vraag slechts zijn: Heere Heeresma is niet zomaar een gewone schrijver, maar een fenomeen. Een verschijnsel dat een 'must' kan zijn.

Behalve Geef die mok eens door, Jet! dat in samenwerking met de uitgeverij Van Gennep werd uitgegeven, verschenen alle genoemde boeken van Heere Heeresma bij de uitgeverij Contact, te Amsterdam.

DICK ZAAL

Jan van Munster en zijn onmenselijke wereld

In het Stedelijk museum van Amsterdam is de afgelopen maanden het werk van de Rotterdamse kunstenaar Jan van Munster geëxposeerd. Nu gaat het naar Dusseldorp en Dordrecht: drie zalen vol plastieken, die tezamen een mensenfabriek vormen. Ofwel: 'Ik zie een onmenselijke wereld,' zegt Jan van Munster, 'maar wel met optimisme.'

Een unieke tentoonstelling, die men als volgt kan onderverdelen in:

- de eerste kamer — de zaadkamer, waarin een zaadbank en twee zaadbakken staan opgesteld.

- de tweede — de werkkamer, een zaadverwekkend magazijn met zaadbollen, zaadbakken en een bevruchter.

- en de derde — machinekamer met bevruchtingsmachines en insemenatietafels, aan de wand hangt een tastapparaat: als je je hand er in steekt voel je een gladde kogel. Die symboliseert het ontastbare, het afgesloten zijn voor iedere bacterie of ziekelijke werking van buiten af.

Jan van Munster: 'Zo stel ik me voor, dat

onze wereld er over een jaar of dertig uit zal zien. De kunstmatige insemenatie is tot het uiterste in- en doorgevoerd, zoals het werd beschreven in *Brave New World* van Aldous Huxley. Van hem ben ik uitgegaan en volgens mij zullen we er niet meer aan ontkomen. Je kan dan zoveel straatmakers brouwen, zoveel militairen, zoveel staatshoofden.

Ik vind dat een prettig toekomstbeeld, het spreekt me enorm aan, hoewel ik er rekening mee houd dat er dan ook dingen mis kunnen gaan. Daarom heb ik op mijn expositie ook zogenaamde misstellingen neergezet, een bloedbank en een bloedpaal (objecten, die druppels bloed produceren en laten circuleren). Ja, die staan er echt voor als-het-eens-misgaat.

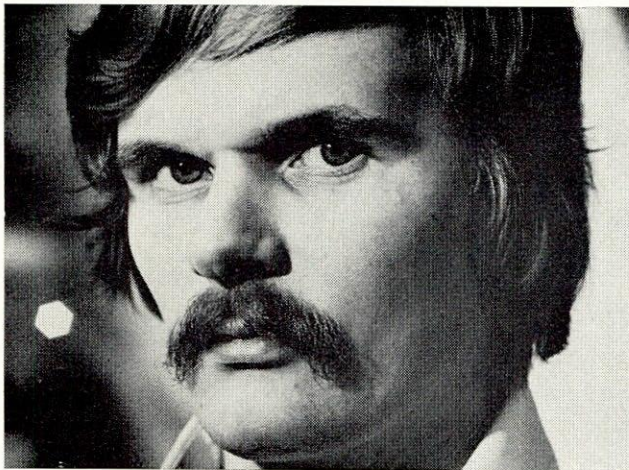
Want het is allemaal wel heel optimistisch gedacht, heel sociaal, dat je nooit uit het oog mag verliezen, dat er iets niet goed kan gaan. Door het haperen van een machine kunnen in een klap een stuk of vierduizend embryo's naar de verdommenis gaan of een andere bestemming krijgen dan was bedoeld. Dat gaat net zoals bij Verkade waar duizen-

den koekjes verbranden, als de oven even te heet staat. Zo realistisch is het gedacht. 't Is nog puur science fiction, maar als je ziet wat de mensen tegenwoordig met zichzelf klaarstomen, geloof ik dat dit over dertig jaar werkelijkheid wordt.'

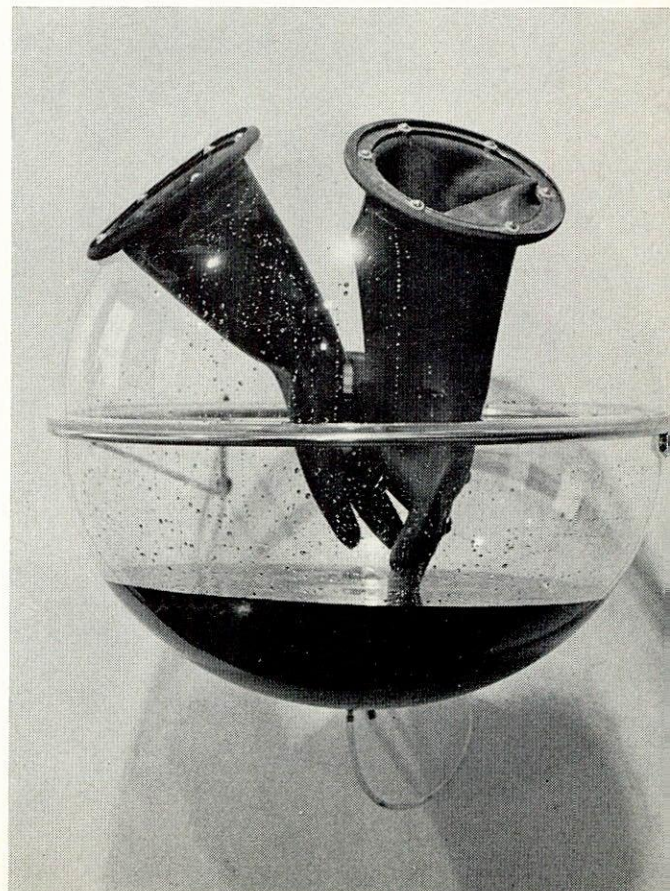
Jan van Munster werd geboren in Gorinchem. Zijn vader was er dominee. Na de bakkersschool ontdekte hij de beeldhouwkunst. Hij zat op de academie in Rotterdam en voltooide zijn opleiding aan de Amsterdamse Kunstnijverheidsschool na lessen van onder meer Guntenaar en Wong.

Hij verhuisde enkele jaren geleden naar Rotterdam, toen het leefklimaat hem in Gorinchem — mede door toedoen van enige forse meningverschillen met ridder van Rappard — ging benauwen.

Hij exposeerde in vrijwel alle delen van ons land en veel in het buitenland, haalde vier jaar geleden de Jeugdbiennale van Parijs en vindt zijn plastieken o.a. terug in de stedelijke musea van Amsterdam en Schiedam en het Museum Boymans in Rotterdam. Hij kwam in aan-

Jan van Munster

merking voor de Schwarzprijs voor de beeldhouwkunst en kreeg diverse monumentale opdrachten voor scholen en kerken.

Hij was een van de eerste Nederlandse kunstenaars in Nederland, die de nieuwe materialen als polyester, plexiglas en polystereen gingen benutten voor hun plastieken. Van Munster schept er een eigen wereld mee, die de taal tracht te vertolken, van het organisch leven.

'Mijn werk is een stuk literatuur. Wat Huxley bij voorbeeld beschrijft breng ik beeldend over. Ik conformeer me in het geheel niet meer aan de wetten van de traditionele beeldhouwkunst. Mijn werk staat helemaal alleen, ik pas in geen enkele stroming. De inhoud van wat ik maak is belangrijker geworden dan de vorm.

'Dat kan je al zien in mijn eerste bevruchtingsmachines: grote polyester schotels waarop onder een perspex kap enkele roze polyester eieren draaien. Overigens knipoog ik hier nog wel naar alles wat schoon en goed is, maar die emotionele betrokkenheid verdwijnt vol-

ledig, nu ik vloeistof in mijn werk ben gaan betrekken. Een logische konsekwentie is dat trouwens. Ik heb nu tien jaar lang besloten zaadprojecten gemaakt. Het is logisch dat het een keer naar buiten moest komen.'

Sinds hij begon te hakken is Van Munster geobsedeerd geweest door de natuur. De groei van planten en menselijke organen heeft altijd een grote rol in zijn werk gespeeld. In het begin verwerkte hij die in hout, steen en brons. Hij maakte symbolische vruchtbaarheidsbeelden. Nu vervaardigt hij die creaties van kunststoffen en brengt er door de bijzondere eigenschappen van het materiaal meer spanning en beweging in.

Het drassige en waterrijke van ons land heeft hem bijzonder geïnspireerd. Op verschillende plaatsen in Nederland hebben polyesters van hem op het water rondgedobberd. Verankerd aan de bodem, maar toch zo beweeglijk, dat ze op elk briesje reageerden.

'De beeldende kunstenaars,' zegt Van Munster, 'hebben nog nooit van het vele water in dit land gebruik gemaakt. Je ziet hier zo veel fraaie binnenwatertjes,

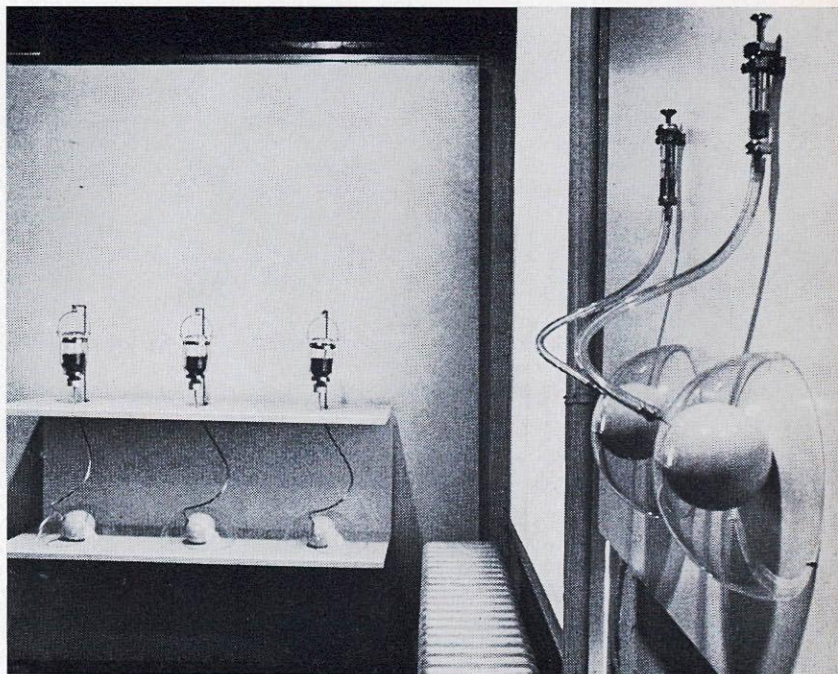
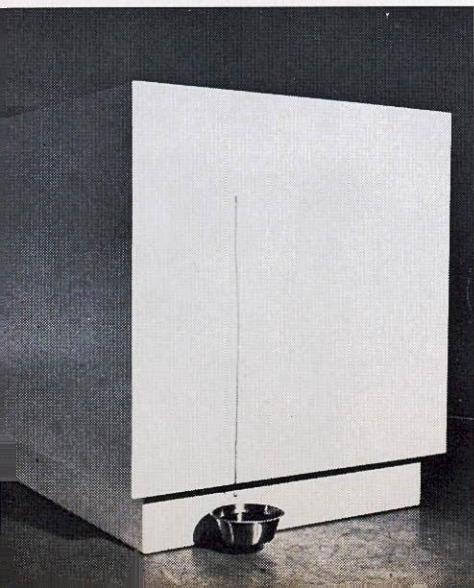
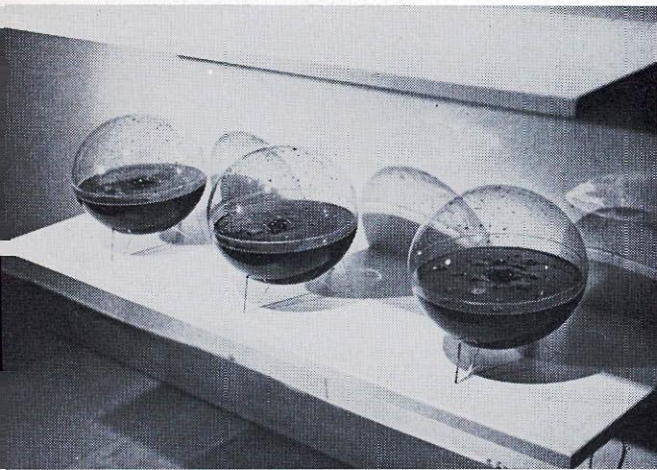
grote vijvers en plassen, waar niets op gebeurt. Het is fijn om daar nu juist een paar drijvende dingen op te maken. Ze liggen niet vast. Die ankertjes zorgen er alleen maar voor dat ze niet te dicht naar de kant toe drijven. Alles past precies in het natuurlijke patroon.'

En hij vervolgt: 'Het komt allemaal voort uit wat ik in het begin al deed. Toen ik op de Academie in Rotterdam zat maakte ik al parende beelden. Steeds weer de groei, het begin wil ik naar voren halen, de Genesis...'

Maar veel menselijks is er in zijn nieuwe werk toch niet overgebleven?

Van Munster haalt de schouders op: 'Ik toon de verlossende taak van de vrouw. Natuurlijk heeft mijn mensenfabriek negatieve kanten. Er kan een verkeerde straatveger, een verkeerde militair, een verkeerd staatshoofd uit de buisjes komen. Zij zullen de machines misbruiken. Maar dat is mijn sores niet. Ik geef alleen met mijn misstellingen aan, dat er iets fout kan gaan. En dat iets kan alles zijn, Vietnam bij voorbeeld of Biafra.'

RIEN ROBIJNS

Voeding (1969), plexiglas, polyester, staal

Boven links: Spermax (1969), staal, plexiglas-motoren

Drugs: de andere vijand, of herhalings oefeningen voor het bewustzijn?

Er wordt gerookt bij het leven,' zei de Amsterdamse psychiater Dr. J. A. M. Mathijssen in het radioprogramma 'VPRO-vrijdag' op 6 februari en hij bedoelde geen gewone sigaretten. Een dag of wat later gaf het VARA-jongerenprogramma 'Dit is het begin...' op de tijd, dat anders de beursberichten weerklinken, de 'koersen' van weed, kif, Turkse, Libanese en Congolese hasjiesj. Volgens een onderzoek van de psycholoog Drs H. Cohen zijn er in ons land tussen de 13.000 en de 22.000 mensen, die experimenteren met verdovende en bewustzijnsverruimende middelen. Dat is een forse divisie en nog lang geen vol stadion.

Nog steeds neemt de omvang van het gebruik van drugs toe en voorlopig lijkt er in die trend geen verandering te komen. Daardoor wordt het voor velen steeds moeilijker om vol te houden, dat het roken van een stickje het begin inleidt van een definitieve ondergang. Dat valt meestal wel mee. Mariuhana en hasjiesj zijn taboe. Niet alles wat verboden is, is ook taboe. Harder rijden dan vijftig kilometer door een bebouwde kom is ook verboden, maar niet taboe. Een taboe is meer een verbod dat onredelijk schijnt, dat voor een belangrijk deel op bijgeloof gebaseerd is. Naarmate er nu steeds meer argumenten aangevoerd worden, om dit bijgeloof op losse schroeven te zetten, komen we meer in de knel. Ons verweer wordt steeds idiotischer. We wijzen resultaten van wetenschappelijk onderzoek af, omdat ze wel verkregen zullen zijn door onderzoekers die zelf ook door het demonische spul zijn beroerd. We zien — omdat we weten dat hennep vooral in Oosterse landen verbouwd wordt — de invoer van drugs als een poging van het internationale communisme om het avondland te ondermijnen en uiteindelijk uit te roeien. Als we wetenschappelijk onderzoek niet kunnen diskwalificeren, dan zeggen we, dat het onomstotelijke bewijs toch nog op zich laat wachten.

Leopold de Buch schreef daarover: 'Niemand die het bijvoorbeeld in zijn hoofd haalt om de automobiel te beschouwen als een interessante vinding, waarvan de toepassing op zich zal moeten laten wachten tot vastgesteld is dat er geen ongelukken mee kunnen gebeuren, terwijl we ons intussen maar houden aan het bekende, d. w. z. transportmiddelen als de trekschuit.'

(En het nieuwe voorlopig verbieden zolang er geen bewijs is geleverd, zoals wel in het geval van de hennep en niet in dat van de automobiel)

Het is duidelijk: de wetgever die stelt: 'Het is mij nog niet geoorloofd om het clandestiene middel vrij te geven, omdat het onomstootbare bewijs, dat drugs niet gevaarlijk zijn, nog niet geleverd is' misbruikt de wetenschap op een ontoelaatbare manier. De wetenschap — het ligt in haar aard — levert nooit onomstote-

'Belevenis: Marihuana. Een sigaretje roken zo onschuldig als een glas pils, heel wat onnozeler dan de slaappillen van moeder en vaders dagelijkse fles jenever. En dan horen hoe een vriend vijf jaar krijgt.... Waarom marihuana in de zestiger jaren zo algemeen werd, eerst rond de universiteit en nu ook op de middelbare scholen, wie zal het zeggen. Maar de gezamenlijke communie met de gedeelde 'reefer' onder de dreiging van de dolgeworden narcoticapolitie heeft een broederschap gekweekt, een taal voor goede verstaanders. Over jeugdmuziek, rock 'n roll, is nog ruzie mogelijk met vader en moeder. Over marihuana zwijgen de kinderen en zij keren zich af van de middelbare generatie. Wie eenmaal 'aangedraaid' is, kan niet meer terug, niet vanwege de verslaving, die komt niet voor bij cannabis sativa, ook niet vanwege psychische gewenning, die kan zich ook voordoen met apenootjes, maar omdat opeens wet en politie, gevestigd gezag en heersende moraal te kijk komen te staan in hun volle absurditeit. Marihuana is het sacrament van de eerste communie met de jeugdcultuur: een gedeeld geheim dat de nieuwe gemeenschap afgrenst van de middelbare omgeving.'

A. de Swaan, De linkse oppositie: de stijl op zoek naar een situatie in De Gids 6.7 van 1968.

lijke bewijzen. Onder de dekmantel van zijn wetenschappelijke reserves verbergt de wetgever zijn bijgeloof, dat hem door diezelfde wetenschap dreigt te worden ontnomen. Hij is niet alleen bang, maar ook nog te kwader trouw.

Wat zijn drugs?

Veel weerstanden tegen het drug-gebruik komen voort uit angst. Die angst is voor een belangrijk deel terug te voeren tot onwetendheid. Een onwetendheid, die het toelaat dat de meest grote waanzin geloofd wordt en als bestrijdingsargument gehanteerd. Onwetendheid over drugs is nodeloze onwetendheid. Er zijn in ons land voortreffelijke boeken over drugs te krijgen. Ik wil er graag drie noemen. Voor Bruna schreef Martin Schouten (journalist) het boek: *'Mariuhana en hasjiesj'*. Dit boek kost elf gulden. Het beschrijft zeer uitgebreid de verschillende soorten drugs die er zijn en hun effecten. Verder vertelt hij waar de bekendste middelen verbouwd worden en hoe dat gaat. Ook geeft hij een overzicht van de wetgeving op het terrein van de verdovende middelen, de discussies over legalisering en de taboes die daarmee samenhangen. Voorts laat hij zien hoe drugs in andere tijden en landen gebruikt worden en werden en geeft

hij ervaringen weer van trippers en rokers.

De journalist Cor Wijbenga schreef *Soft Drugs* (uitgave van Genep), waarin hij verschillende gebruikers en deskundigen aan het woord laat. De psycholoog Cohen toont aan dat het gebruik van soft drugs niet onvermijdelijk leidt tot het gebruik van hard drugs. De jurist Van der Meulen vindt in zijn bijdrage veel grond voor de stelling, dat de justitiële aanpak van het drug-probleem geleid heeft tot een verergering ervan. Volgens de psychiater Kooyman is de verslaving zoals die zich voordoet bij de hartstochtelijke postzegelverzamelaar van geen andere orde dan die van de regelmatige gebruiker van soft drugs. Joris van der Berg noemt het overheidsbeleid ten aanzien van verdovende middelen voornamelijk een afwezigheid van dat beleid. Het boekje van Wijbenga kost acht gulden negentig.

De uitgever Bakker/Daamen heeft een vertaling laten verschijnen van de vermaarde Engelse handleiding van de hand van Peter Laurie: *'Drugs, medical, psychological and sociological facts.'* (prijs f 9,10). Het boek is uiterst objectief geschreven en geeft uitgebreide informatie over het gebruik van de belangrijkste soft- en hard drugs. Opvallend is dat alle genoemde boekjes door journalisten zijn geschreven of samengesteld, wat als bijkomstig voordeel heeft dat ze stuk voor stuk leesbaar zijn.

Wat zijn nu drugs? We bekijken de omschrijving van Schouten: Drugs zijn alle stoffen, die dienen om de stemming, gevoelens, manier van denken of waarnemen van de gebruiker te veranderen. Een goed Nederlands woord bestaat er eigenlijk niet voor. Verdovende middelen vormen maar een beperkt onderdeel van alle drugs, waartoe ook koffie, thee en alcoholica behoren. Veel drugs worden in de geneeskunde gebruikt. Als kalmerend middel, als slaapwerkend middel, maar ook als stimulerend middel. Het wijdverbreide denkbeeld, schrijft Schouten, dat bij ieder drug-gebruik steeds grote doses nodig zijn om hetzelfde effect te verkrijgen berust op een misverstand.

De verslaving, die bij het gebruiken, of misbruiken van sommige drugs kan optreden heeft een lichamelijk of een geestelijk aspect. Het verschijnsel van de gewenning treedt bij voorbeeld op bij het gebruik van heroïne, morfine en alcohol. Bij deze drugs zien we ook, dat het lichaam na enige tijd niet meer zonder het middel kan functioneren, omdat het organisme ervan afhankelijk is geworden. Als men in een dergelijk stadium de toediening zou staken, kunnen zeer ernstige ziekteverschijnselen optreden.

Iemand bij wie zich deze symptomen voordoen noemen we verslaafd. Het geestelijk aspect van de verslaving, de psychische hunker of geestelijke afhanke-

lijkheid treedt op bij het gebruik van tabak, koffie, cocaïne, alcohol, heroïne, morfine, marihuana, hasjes, LSD-25, maar ook bij het regelmatig kijken naar de televisie en naar de benen van mooie meisjes. De zgn. high-effecten (de verandering van stemming, waarneming en bewustzijn) treden op bij alle drugs, behalve koffie en tabak. Blijvende schade kan aangericht worden bij alcohol, tabak en cocaïne; door het gebruik van deze middelen te staken kunnen de nadelige gevolgen niet meer ongedaan worden gemaakt. Na een chronisch misbruik van alcohol en koffie bij voorbeeld kunnen tijdelijke verschijnselen van krankzinnigheid optreden. Deze typologie van midde-len en hun effecten heeft Schouten ontleend aan de gegevens die Peter Laurie in zijn boek aangedragen heeft.

Marihuana en hasjes

Wij citeren weer Schouten: 'De op dit ogenblik meest besproken drugs behoren tot de categorie die door tegenstanders van niet-medisch gebruik hallucinaties- en psychoseverwekkers genoemd worden en door de voorstanders psychedelica of bewustzijnsverruimende middelen. De enige benaming waarin al niet bij voorbaat een waarde-oordeel opgesloten ligt, is 'bewustzijnsveranderende middelen,' een weinig handzame term, waar ook nog tegen aangevoerd kan worden dat alle drugs in zekere zin bewustzijnsveranderend zijn. De bekendste bewustzijnsveranderende middelen (u ziet ik ben geen tegenstander van niet-medisch gebruik) zijn LSD-25, mescaline, marihuana en hasjes. LSD-25 is een synthetisch middel, dat in 1943 ontwikkeld werd. Mescaline is het werkzame bestanddeel van de peyotecactus. Marihuana en hasjes zijn beide produkten van de hennepplant, die officieel *Cannabis sativa* L. heet, waarbij cannabis staat voor hennep, *sativa* voor gezaaid en de L. voor Linnaeus, de Zweedse botanicus, die de hennepplant in 1753 haar naam gaf.

Hoewel LSD en mescaline enerzijds en marihuana en hasjes anderzijds een verschillende samenstelling hebben zijn de effecten van het gebruik overeenkomstig in die zin dat de eerstgenoemde drugs intensere effecten sorteren. Het gebruik van weed (zoals marihuana ook wel genoemd wordt) en hasjes kan makkelijker onder controle worden gehouden en heeft een meer slaapwekkend effect. Bij LSD blijf je juist klaar wakker. Een experiment met LSD of mescaline noemen we een trip. (letterlijk reis) Hasjes wordt, meestal in een sigaret) in poedervorm door de gewone tabak vermengd) of pijpje gerookt, LSD wordt in tabletvorm gebruikt. Marihuana wordt ook als sigaret of in een pijp gerookt maar dan onvermengd. Wat gebeurt er tijdens het roken? Lichamelijk zijn de effecten gering. Het belangrijkste gevolg is dat bestaande neigingen door het gebruik

van weed of hasj versterkt worden: wie zich prettig voelt, gaat zich nog veel prettiger voelen, wie moe is of prikkelbaar wordt dat nog in sterkere mate. De zintuigelijke belevingen worden directer. Je krijgt oog voor details, die je normaal kunnen ontgaan, je ervaart kleuren sterker, geluiden worden beter waargenomen etc. Het concentratievermogen neemt in het algemeen af, de fantasie krijgt grotere speelruimte. Ervaren gebruikers kunnen zich volstrekt normaal gedragen. In het gedrag zien we aanvankelijk praatlust en beweeglijkheid veranderen in een vaak prettige loomheid en het voeren van zgn. diepzinnige gesprekken. Men is vaak minder geremd. Agressieve gedragingen zijn nooit waargenomen. Gevallen van verslaving of gewenning aan cannabis zijn niet bekend. Men beschouwt de hennepplant als een onschuldig middel met kortstondige, overwegend aangename effecten,' aldus Schouten.

Nu we dit alles weten, kunnen we iets meer begrijpen van de resolutie, die het hoofdbestuur van de Federatie van Jongerengroepen in de Partij van de Arbeid, april vorig jaar heeft aangenomen: 'Het landelijk algemeen bestuur van de F.J.G. overwegende, dat strafprocessen tegen gebruikers van hennep door de slachtoffers en vele anderen als onbillijk wor-

den beschouwd, omdat men de rechtvaardigheid van de geldende wetgeving op dit punt ontkent;

- dat hennep beschouwd moet worden als een stimulerend middel en scherp onderscheiden moet worden van verdovende middelen als opium, dat er geen enkele aanwijzing is, dat gebruik van hennep leidt tot gebruik van gevaarlijker middelen;

- dat de ratio van strafbaarstelling van marihuana- en hasjesgebruik in het licht van recente wetenschappelijke onderzoeken niet houdbaar is;

- dat derhalve gestreefd moet worden naar schrapping van marihuana en hasjes uit de Internationale Opiumwet, dat de Nederlandse regering hiertoe op internationaal niveau een initiatief moet nemen;

- dat zolang de Internationale Opiumwet nog niet gewijzigd is, Nederland zelfstandig het strafmaximum voor hennepgebruik kan en moet verlagen;

- dat het vervolgingsbeleid van politie en justitie met uiterste terughoudendheid gevoerd moet worden, in overeenstemming met de moderne wetenschappelijke inzichten en vast vooruitlopend op de dringend noodzakelijke wetwijziging verlangt van de Minister van Justitie dat hij het Openbaar Ministerie in deze zin instrueert.

JAN HAASBROEK

CARTOONS

De voetbalpool

